

Полегенький Віталій Сергійович
Аспірант кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ
У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ
ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ**

Ще 15 грудня 2017 року було прийнято зміни до процесуальних кодексів, які мали поліпшити судовий процес як для сторін так і для суду [1]. Не зважаючи на безсумнівно позитивні нововведення, ось майже 3 роки інститут доказування електронних доказів в цивільному судочинстві залишається неврегульованим, що унеможливорює створення єдиного механізму використання в судочинстві електронних доказів як адвокатами, з одної сторони, так і судами, з іншої.

Ця проблема стає наріжним каменем у справах про захист честі, гідності та ділової репутації, оскільки захищати честь, гідність, та особливо, ділову репутацію потрібно від розповсюдження недостовірної інформації.

Відповідно до законодавства, інформацією слід розуміти будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [2]. Позивач, чиї права порушені розповсюдженням недостовірної інформації зобов'язаний додати до позовної заяви всі наявні в нього докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги. Отже, недостовірна інформація повинна бути збережена для використання у якості доказу. Вибір способу збереження та відображення інформації в електронному вигляді має велике значення при дослідженні цієї інформації в суді.

Відповідно до ч. 2 ст. 100 ЦПК України, електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом. Засвідчення копії електронним цифровим підписом є обов'язковим для сторін.

Так у справі №910/7960/18 поданий позивачем електронний доказ не був прийнятий судом у якості належного та допустимого доказу по справі, оскільки він не був засвідчений електронним цифровим підписом [3].

При поданні копії електронного доказу позивач повинен вказати про наявність в нього, або іншої особи оригіналу електронного доказу. Так, відповідно до ч.4 ст.100 ЦПК учасник справи, який подає копію електронного доказу, повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу електронного доказу.

Поняття «оригіналу» та «копії» електронного доказу в значній мірі постає при дослідженні електронних доказів, отриманих з мережі «Інтернет». Адже, електронні докази є особливим видом доказів, оскільки вони не існують в матеріальному світі. Вони легко розмножуються на різні пристрої шляхом копіювання, при цьому, не втрачаючи своїх першоджерельних характеристик. Однак вони так же легко можуть бути змінені чи навіть знищені під час розгляду справи в суді. Законодавець не закладає механізму оперативного збереження та засвідчення недостовірної інформації. Норми цивільно-процесуального законодавства не враховують особливості зміни та збереження інформації в мережі «Інтернет».

Це, в свою чергу, створює інший механізм. Механізм уникнення відповідальності за розповсюдження недостовірної інформації. Проблема долучення оригіналу або копії електронного доказу робить неможливим долучення до матеріалів справи будь-якої інформації з мережі «Інтернет» для підтвердження обставин, на яких ґрунтуються позовні вимоги.

В справах про захист честі, гідності та ділової репутації обставини розповсюдження недостовірної інформації в мережі «Інтернет» мають фундаментальне значення, оскільки їх наявність і є предметом розгляду справи. Однак, норми цивільно-процесуального кодексу унеможливають подання належного доказу.

Так, будь-який фото-, аудіо- або відеозапис розміщений в мережі «Інтернет» не може досліджуватися судом, адже сайт не є «пристроєм», що

виготовив оригінал фото-, аудіо- або, відеозапису, а тому відображає лише копію електронного доказу, який за відсутністю оригіналу не береться судом до уваги [4].

Посилаючись на ч.5 ст. 100 ЦПК, сторона відповідача може поставити під сумнів надану інформацію з мережі «Інтернет», що унеможливить дослідження даного доказу в судовому засіданні, а отже, скоріш за все, задоволення позову.

Стає очевидним, що окреме запровадження електронних доказів є необхідним кроком. Але враховуючи особливості даних доказів, їх природні характеристики та сферу їх використання вже зрозуміло, що двох статей ЦПК України для регулювання такого об'ємного питання недостатньо.

В справах про захист честі, гідності та ділової репутації потрібен інший підхід до доказів ніж їх розподіл на «оригінал» та «копія» інформації. Адже має значення, перш за все, не «оригінальність» даного виду інформації, а факт її розміщення та факт її недостовірності, що принижує честь, гідність та ділову репутацію.

Крім того, можливість знищення інформації, що може бути предметом розгляду справи про захист честі, гідності та ділової репутації, потребує механізму, який зміг би завірити інформацію, шляхом забезпечення доказів до подання позову до суду. Під час розгляду даної заяви, суд, до подачі позову, міг переконатися та завірити зазначену інформацію що існує на час розгляду заяви та буде предметом судового розгляду у майбутньому. Додатково можливо впровадження судової експертизи для засвідчення інформації в мережі «Інтернет».

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р., № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-42.
2. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (В редакції Закону від 13.01.2011 № 2938-VI) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 1.
3. Рішення Господарського суду м. Києва від 18.12.2018 р. справа №910/7960/18 [Електронний ресурс]. UR: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78926361>.

4. Рішення Приморського районного суду м. Одеси від 27.05.2019 р. справа №522/6197/17 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82195049>.

Устюшенко Стелла Еріківна

*Аспірантка кафедри цивільного процесу Національного університету
«Одеська юридична академія»*

СУДОВІ ВИТРАТИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДОКАЗУВАННЯМ»

Судове доказування – це діяльність сторін, інших учасників справи та суду, спрямована на встановлення обставин, які мають значення для справи, та обґрунтування висновків про ці обставини [1, с. 68].

Процес судового доказування складається з кількох етапів: 1) збирання доказів (формування доказової бази); 2) дослідження доказів; 3) оцінка доказів [2, с. 44-56; 3, с. 33]. Деякі науковці наводять більш розширену структуру судового доказування [4, с. 403-413; 5, с. 48-60; 6, с. 19; 7, с. 168-169; 8, с. 480-482], але наявність вказаних трьох базових етапів (стадій, елементів) визнають усі процесуалісти.

Законодавче правило про те, що кожна сторона повинна довести обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених законом, означає, зокрема й те, що саме сторони повинні нести пов'язані з цим витрати.

Найбільш активну роль сторони відіграють саме на етапі збирання доказів (на даному етапі відбувається формування доказової бази, яка в подальшому безпосередньо вплине на судові рішення, отже від активності сторін на цьому етапі залежить успішність усіх їх подальших процесуальних дій та кінцевий результат вирішення справи судом), а тому саме на цьому етапі вони несуть основні витрати, пов'язані з судовим доказуванням.

Наприклад, у випадку необхідності оперативного закріплення доказової інформації суд за заявою сторони вживає заходів забезпечення доказів. В такому разі сторона, яка подала відповідну заяву, оплачує судовий